

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ МОДЕЛІ ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В СУЧАСНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ЕКОНОМІЇ

УДК 330.101:338.22 (477)

Москаленко О. М.

Розглянуто методологію дослідження теоретичної моделі випереджаючого економічного розвитку. Розкрито сутність випереджаючого розвитку, його об'єктивну необхідність для забезпечення самовідтворювального економічного зростання. Доведено невідворотність випереджаючого розвитку, його потенційність і значення для розвитку суспільства та людини. Аналітично застосоване статистичне правило подвоєння доходу для України, визначено момент досягнення нею середнього рівня доходу розвинених країн за наявних тенденцій зростання ВВП і за умови його прискореного розвитку. Проаналізовано неокласичні моделі економічного зростання та теорію Великих хвиль з позиції ідентифікації "можливостей", "шансів" для країни щодо активізації прориву в економічному розвитку.

Ключові слова: методологія, випереджаючий економічний розвиток, теоретична модель, економічна політика, можливості.

МЕТОДОЛОГІЯ ИССЛЕДОВАНИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В СОВРЕМЕННОЙ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭКОНОМИИ

УДК 330.101:338.22 (477)

Москаленко А. Н.

Рассмотрена методология исследования теоретической модели опережающего экономического развития. Раскрыта сущность опережающего развития, его объективная необходимость для обеспечения самовоспроизводящегося экономического роста. Доказаны неотвратимость опережающего развития, его потенциальность и значение для развития общества и человека. Аналитически применено статистическое правило удвоения валового дохода для Украины, определен момент достижения ею среднего уровня дохода развитых стран при существующих тенденциях роста ВВП и при условии его ускоренного развития. Проанализированы неоклассические модели экономического роста и теория Больших волн с позиции идентификации "возможностей", "шансов" для страны в аспекте активизации прорыва в экономическом развитии.

Ключевые слова: методология, опережающее экономическое развитие, теоретическая модель, экономическая политика, возможности.

RESEARCH METHODOLOGY FOR THE THEORETICAL MODEL OF OUTSTRIPPING ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE MODERN POLITICAL ECONOMY

UDC 330.101:338.22 (477)

O. Moskalenko

The article deals with research methodology for the theoretical models of outstripping economic development. The essence of outstripping development and its objective need for self-reproductive growth are revealed. The author proves the inevitability of outstripping development and its potentiality and significance for the development of the society and a man. The statistical rule of doubling revenue for Ukraine has been applied analytically, the moment it can reach the middle income of advanced countries has been determined. The current trends in GDP growth and in terms of its rapid development are used in the forecast. The neoclassical model of economic growth and the theory of Big Waves are analyzed from the point of view of identifying "capabilities", "chance" for the country to enhance a breakthrough in economic development.

Keywords: methodology, outstripping economic development, theoretical model, economic policy, capabilities.

Емпіричне статистичне правило подвоєння доходу країни, застосоване для України

ВВП на душу населення, дол. США	Рік	Етап
3 867	2012	Початок руху
7 734	2022	Перше десятиліття
15 468	2032	Друге десятиліття
20 624	2037	Досягнення доходу розвинених країн
30 936	2042	Третє десятиліття

Примітка. Прогноз складено автором на основі застосування правила "72-х", практичний аспект якого продемонстрований у праці Нобелівського лауреата з економіки Майкла Спенса "Наступна конвергенція" [1, с. 35–36].

З таблиці видно, що якщо подвоєння доходу на душу населення в Україні буде відбуватися кожні 10 років, то вона сягне нижньої межі рівня розвинених країн лише через 25 років. Як і ж можливість є в Україні для прискорення свого економічного розвитку? Те, що в Україні немає іншого варіанту, окрім формування економічної моделі проривного характеру, – моделі випереджаючого економічного розвитку, стає, на думку автора, очевидним фактом, який не піддається сумніву.

Із чого можна почати дослідження та обґрунтування теорії випереджаючого розвитку, так це розуміння природи економічної й технологічної динаміки. Поняття "економічне лідерство" є досить умовним і, на думку автора, орієнтовним, оскільки не визначає стабільного статусу для країни в тому сенсі, що світова економіка є динамічною системою і в ній ніколи не буває статичних станів, які закріплюють за країною статус абсолютної успішності. Усе змінюється, а в економіці тим більше. Підтвердження цим міркуванням можна знайти також у "принципі" Кардуелла Д. С., який зазначає, що технічний прогрес відхиленням від норми: в більшості суспільств технічна креативність спостерігалася лише упродовж відносно коротких проміжків часу [15, с. 354]. "Жодному суспільству, – зазначає Джоель Мокір, – не вдавалося упродовж тривалого часу утримувати провідні позиції, однак конкуренція між незалежними політичними одиницями гарантує, що за наявності хоча б однієї істинно креативної нації останні вимушені наслідувати її приклад" [15, с. 355]. Тому, керуючись даною логікою, можна оцінити шанси країни на набуття нового статусу через усвідомлення об'єктивної потреби і нагальної необхідності в переході на модель випереджаючого розвитку, в основі якої лежить перехід на інноваційні способи конкуренції з розвиненими країнами, подолання нееквівалентного обміну, розуміння недостатності сприятливих економічних умов у країні, акцент на інвестуванні в людину.

Сутнісний зміст слова "випереджати", яке можна знайти у різних тлумачних словниках, передбачає наступне: *по-перше*, бути розвинутим більшою мірою, рухатися швидше або раніше, бути попереду іншого об'єкта; *по-друге*, "випередження" – динамічна перевага, означає залишити позаду себе, залишити за собою, відірватися від переслідування, піти у відрив, обганяти, перегнати. Отже, *випереджуючий економічний розвиток* є процесом якісної трансформації економічної системи і суспільства, соціальних інститутів, поведінки економічних агентів у напрямі ідентифікації та задоволення духовно-матеріальних потреб людини на випередження, що супроводжується випереджаючим розвитком громадянського суспільства, випередженням у якості макроекономічного державного управління та виникає як об'єктивна необхідність, яка існує в потенціалі й вивільняється у системі інтелектуально-спонукальних мотивів до покращення якості життя суспільства і окремого індивіда в ньому. Випереджуючий розвиток супроводжується включенням людської свідомості в ускладнений процес суспільного буття (вичерпність ресурсів, погана екологія, продовольча проблема та ін.), який активізує механізми дії мотивації суспільства на рівні підсвідомості й усвідомлення невідкладності та пошуку, ідентифікації і впровадження альтернативних шляхів економічного розвитку, а саме розвитку країни на випередження, "бути розвинутою більше від інших", мати динамічну перевагу в науці, освіті, державному управлінні, що дозволить країні піти у відрив від суперників. Випереджуючий розвиток, таким чином, стає визначальною умовою інноваційної конкуренції.

Сучасна світова економічна історія має приклади того, що економічне зростання країн світу прискореними темпами стало можливим після Другої світової війни із 1950-х рр. Стрімкий технологічний процес, прискорений вимогами війни, зростаюча продуктивність і доходи визначали економічний порядок у розвинених країнах. До високих темпів економічного зростання, близько 7 % на рік, світове співтовариство почало звикати. Після війни Європа та Японія за підтримки США відновили свою економіку. Економічне зростання також було відновлене. Країни, що розвиваються, мали темпи зростання 7 % на рік і більше. Перехід Китаю до моделі сталого швидкого зростання близько 30 років тому став етапом, який змінив майбутнє глобальної економіки. Пізніше на цей шлях стала й Індія. Власне прискорені темпи зростання Китаю та Індії мають значний вплив на світову економіку, оскільки сумарна кількість населення у цих двох країнах складає близько 40 % населення світу. Однак для досягнення рівня доходів країнами, що розвиваються, рівня доходів країн-лідерів, знадобиться не одне десятиліття, якщо дотримуватися *статистичного правила*, згідно з яким подвоєння доходу країн, за умови збурень ділової активності, відбувається кожні десять років. А якщо ще врахувати періоди стагнації в умовах світових і внутрішніх фінансово-економічних криз, які знижують середні темпи зростання і затягують процес економічного розвитку, то країнам, що розвиваються, за оцінками Майкла Спенса, для досягнення рівня доходів у 20 тис. дол. на особу із темпом приросту мінімум 7 % на рік, на старті 500 дол. на душу населення, знадобиться мінімум 53 – 54 роки з моменту переходу на прискорені темпи зростання [1, с. 116]. Але це надто великий термін. А отже, потрібно робити акценти на якісно нових способах, механізмах і джерелах зростання, адекватних потребам часу і людини зокрема. За цих умов, на думку автора, об'єктивною потребою світового суспільства стає модель випереджаючого розвитку. Відповідно постає необхідність у визначенні методології її дослідження в сучасній політичній економії [2] та її теоретичного подання.

Дослідження економічних моделей країн проводили економісти-неокласики зі світовими іменами, а саме Роберт Солоу, Едвард Денісон, Роберт Лукас [3], Пол Ромер, Елханан Хелмман, Гене Гросман, Авінаш Діксіт. Серед вчених інституціонального спрямування, які мають праці з проблематики економічного розвитку, слід назвати таких відомих вчених, як Гюннар Мюрдаль, Трайн Еггертсон, Карлота Перес [4], Олег Сухарев [5], Джоєф Стігліц, Майкл Спенс та багато інших. Дослідження людського капіталу, народжуваності та економічного зростання проводили Гарі Беккер, Роберт Барро, Роберт Тамура. Серед українських вчених проблематику економічних моделей та їх ефективності, циклічності економіки та її інституціонального забезпечення, цивілізаційних чинників впливу розвивають у своїх працях Анатолій Гальчинський, Валерій Геєць, Андрій Гриценко, Юрій Зайцев, Володимир Савчук, Віктор Тарасевич, Любов Федулова, Антон Філіпенко та багато інших. Власне постановку проблеми випереджаючого економічного розвитку в "чистому" вигляді здійснюють тільки деякі російські вчені, такі, як Сергій Глазєв [6], Олександр Бузгалін, Андрій Колганов (стратегія випереджаючого розвитку) [7] і Олексій Подберьозкін (випереджуючий розвиток людського капіталу). На завдання вибору моделей інформаційно-інноваційного розвитку, їх теоретико-методологічного обґрунтування основний акцент у своїх дослідженнях роблять вітчизняні та зарубіжні дослідники, а саме А. Маслов [8], Л. Ганущак-Сфіменко [9], Є. Пономаренко [10], Л. Піддубна [11], Дж. Мак Ніл [12]. Тобто теоретичні основи моделі випереджаючого розвитку беруть свій початок у неокласичній теорії – двофакторні моделі економічного зростання знаходять своє продовження в посткейнсіанській теорії, розвиваються у методологічному середовищі інституціональної теорії та в неінституціоналізмі зокрема.

Цілями статті є визначення методології дослідження теоретичної моделі випереджаючого економічного розвитку в сучасній політичній економії та доведення об'єктивної необхідності в зазначеній моделі для країн з посттрансформаційними економіками.

Україна, як країна з посттрансформаційною економікою, із номінальним ВВП на душу населення за 2012 рік у 30,901 тис. грн (близько 3,867 тис. дол. за курсом долара США, середнім за період), за темпів приросту ВВП у 3 – 4 % за рік досягне рівня розвинених країн приблизно через 50 років [13; 14]. Для подвоєння ж доходу кожні 10 років потрібні щорічні темпи зростання ВВП не менше 7 %. Тоді сценарій досягнення "середнього рівня доходу" розвинених країн для України виглядатиме таким чином (таблиця).

Аналіз моделей різних країн у світі, що "живе на різних швидкостях", дозволяє виділити *види випереджаючого економічного розвитку*, виходячи із моделей зростання країн, факторів і видів політик, на які вони спираються. *Види випереджаючого розвитку* пропонується виділяти за наступними класифікаційними ознаками: 1) за рівнем економічного розвитку; 2) за моделями економічного зростання; 3) за цивілізаційною специфікою; 4) за типом суспільства.

Специфіка економічного розвитку розвинених країн і країн, що розвиваються, суттєво відрізняється. За рівнем економічного розвитку випереджаючий розвиток ідентифікується в розрізі його наступних видів: випереджаючий розвиток у розвинених країнах; випереджаючий розвиток у країнах, що розвиваються; випереджаючий розвиток у країнах із посттрансформаційною економікою.

За моделями економічного зростання випереджаючий розвиток поділяється на: випереджаючий розвиток на основі прискорення накопичення фізичного капіталу; випереджаючий розвиток, що базується на людському капіталі; випереджаючий розвиток на основі фізичного і людського капіталу; випереджаючий розвиток на основі технологій, технологічної системи. Таким чином, випереджаючий розвиток як модель зростання базується на інвестиціях у людину, людський капітал і знання, на постійних змінах економічної й політичної організації, що дозволяє продуктивно використати ці активи. Одночасно державне управління має вирішальне значення [16, с. 41–48].

Цивілізаційна належність [17; 18], специфіка та самоідентифікація цивілізацій визначають характер випереджаючого розвитку в розрізі таких його видів: 1) випереджаючий розвиток за західним зразком, західною цивілізаційною специфікою, що визначає особливості глобальної цивілізаційної уніфікованості; 2) випереджаючий розвиток за євразійською цивілізаційною специфікою в її дискретності, відокремленості з одночасним прилаштуванням до західної цивілізаційної специфіки, вибіркової інклюзивності в глобальну цивілізаційну уніфікованість; 3) квазивипереджаючий розвиток країн із "порубіжною" цивілізаційною специфікою.

Випереджаючий розвиток за типом суспільства поділяється на такі його види: 1) випереджаючий розвиток відкритого суспільства "західного" типу – постіндустріального, інформаційного суспільства; він виступає продуцентом інновацій – суспільних, технологічних та інших, характеризується експансивністю, формуванням моделі економічного зростання у глобальних масштабах, заснованій на нееквівалентному обміні в системі корпоративних відносин ТНК; 2) випереджаючий розвиток суспільства "східного" типу, відкритого до сприйняття іззовні соціальних інститутів, неоліберальних за характером, однак зі збереженням специфіки, ідентичності власних соціальних інститутів; таким є квазіпостіндустріальне суспільство зі значною частиною "залишків" індустріального суспільства; для таких країн, типів їх суспільств характерна поступовість, поступальність, еволюційність, відкритість до сприйняття іззовні нових специфічних культурних аспектів, бізнес-звичай, однак розвиток на основі давніх традицій, без радикальних змін попередньої моделі розвитку; 3) випереджаючий розвиток "порубіжних" типів суспільств: це країни з трансформаційними економіками, ринки, що розвиваються, нові індустріальні країни.

Важливою науковою ідеєю щодо ідентифікації методології дослідження випереджаючого розвитку автор вважає ідею Роберта Е. Лукаса [3, с. 14, 37–42] стосовно пояснення того, чи може сучасна теорія зростання використовуватися в якості теорії економічного розвитку. Усі неокласичні теорії зростання застосовують метод абстрагування, виводять моделі переважно для умов багатих країн. До того ж, необхідно зазначити, що неокласика власне виходить із наявності полярно протилежних станів економічного розвитку для національних економік. Є розвинені, тобто багаті країни, і є інші, тобто бідні країни. Виводячи теорію випереджаючого розвитку, слід враховувати те, що неокласичний підхід з позиції конструювання теорії економічного "дива" має свої теоретичні обмеження: біфакторність, відсутність обмежень на переміщення факторів виробництва (капіталу – фізичного та людського – і праці) між країнами, часто "закритість" економіки для зручності моделювання та обережне використання екстерналій ("зовнішніх" ефектів), часто лінійність основних рівнянь моделей, нехтування інституціональними параметрами індивідуальних і суспільних відносин. Однак можна віднайти в неокласичних моделях важливі для моделі випереджаючого розвитку вхідні параметри, що пройшли свою емпіричну апробацію через порівняння з фактами з економічної історії. А отже, автор вважає, що неокла-

сичні моделі можуть бути використані як образ для виведення теорії випереджаючого економічного розвитку і формування відповідної їй моделі. Недоліком неокласичної теорії зростання є те, що вона неспроможна пояснити наявність відмінностей між країнами, чому одні країни демонструють зростаючу віддачу на вкладений капітал – і людський і фізичний, інші стають заручниками нерівності в накопиченні всіх видів капіталу.

Особливо важливе питання, яке хвилює автора, так це те, чи є шанси, тобто економічні можливості для реалізації моделі випереджаючого розвитку? Часткову відповідь, яка виправдовує наукові зусилля дослідника, можна знайти в теорії довгострокових циклів економічного розвитку, в її сучасній інтерпретації – теорії Великих хвиль розвитку або теорії технологічних парадигм Карлоти Перес. Необхідно зробити акцент на *можливості* віднайти *етап переходу до випереджаючого економічного розвитку, етап запуску даної моделі розвитку, етап побудови її інституціональної форми та старт реалізації* відповідної концепції через економічну політику держави. Економічна модель Великих хвиль розвитку робить акцент на послідовності розвитку, що відбувається у провідних для технологічної революції країнах. За цих умов існує простір для розширення моделі економічного розвитку, на думку К. Перес, шляхом пошуку можливих закономірностей в умовах наздоганяючого розвитку, обгонах і відставаннях. Тобто дослідниця допускає можливість розширення моделі. У цьому автор вбачає можливості віднайти субстанціональні причини, які дозволяють створити умови для випереджаючого економічного розвитку та роблять можливою реалізацію відповідної економічної політики. Ідея полягає в тому, що існують деякі причинно-наслідкові зв'язки, які діють за будь-якого масштабу, і що довгострокові зміни досягаються шляхом перервних стрибків креативного руйнування приблизно з піввіковою тривалістю даного процесу [4, с. 90].

Власне шанси економічного успіху фази синергії, інтенсивного зростання і процвітання, які ініціює технологічна революція, розповсюджуються на все більш віддалені регіони, від найбільш розвинених регіонів до найменш розвинених. Даний процес можна розглядати як прояв *всюсяжної світової конвергенції*, тобто зближення в рівні економічного розвитку, де заключним етапом є розповсюдження технологій, моделей поведінки економічних агентів, фінансового капіталу, що відповідають даній технологічній парадигмі. Однак тривалість даного процесу, шанси й економічні можливості для країни застосувати інституціональну структуру, правила поведінки, моделі економічних відносин, "здоровий глузд" моделі економічного процвітання є недовготривалими, враховуючи динамічність технологічної революції, її зміну в рамках наступної технологічної парадигми. Причина в тому, що з часом виявляються відмінності серед провідних країн під впливом наступної технологічної революції і початку становлення її елементів. Це швидко може спростувати деякі переваги, що були досягнуті країнами напівпериферії. Але важливим є те, що *міжнародна конвергенція все ж таки є тією інституціональною умовою, яка формує і визначає для країн, менш економічно розвинених, можливості постіндустріалізації*. Таким чином, із зазначеного випливає, що можна спостерігати прискорення темпів зміни однієї технологічної революції іншою, в межах якої створюються можливості для країн переважно за моделлю наздоганяючого розвитку. Однак першочерговий інтерес становлять шанси випереджаючого економічного розвитку. Власне сама К. Перес вказує на наявність умов для винаходу й доведення можливостей прориву, ривка для країн в евристичній економічній моделі, що пропонується нею.

Випереджаючий розвиток, таким чином, відображається на продуктивних силах і довгострокових перспективах. Автор вважає, що введення в науковий обіг поняття "випереджаючий розвиток" обумовлене потребою опису нового типу розвитку, відмінного від попередніх, у загальній потребі світового суспільства в новій моделі економічного розвитку: *по-перше*, випереджаючий економічний розвиток – це тип розвитку, який можна застосувати для опису стратегії менш економічно успішних країн, які досягли успіху, конкуруючи на світовому ринку на основі нових механізмів, випереджуючи попит і потреби; *по-друге*, це розвиток, який засновується на інноваційно-інтенсивному типі економічного зростання; *по-третьє*, це тип розвитку, що має на меті не наздогнати економічно успішні країни, а тип розвитку, за якого країна встигає швидше за інші країни опанувати нові технології ще до їх масового поширення; *по-четверте*, це тип розвитку суспільства з підвищеною інтелектуальною активністю, інноваційного суспільства, яке прагне високої якості життя не в системі "симулятивного споживання", а в системі духовно-матеріальних координат, що забезпечувати-

меться в моделі інноваційної економіки як субстанціональній формі випереджаючого економічного розвитку; *по-п'яте*, випереджаючий розвиток впливає на динамізацію інноваційної економіки, випереджаючи попит і потреби; *по-шосте*, випереджаючий економічний розвиток створює еволюційні методи підвищення продуктивності, формує ключові ознаки наднового високотехнологічного виробництва; *по-сьоме*, випереджаючий розвиток припустимий тоді, коли він дуже швидко розповсюджується на всі сфери економіки країни. Він дозволяє збільшити темпи підвищення продуктивності праці і відповідно – норми накопичення, а також дає можливість залучити до економічного зростання всі галузі економіки; *по-восьме*, випереджаючий розвиток дозволяє перетворити економічне зростання у самовідтворювальний, стабільний розвиток.

Під теоретичною економічною моделлю слід розуміти набір принципів, за якими функціонує економіка, комплекс господарських інститутів, що визначають характер господарської та соціальної системи, яка домінує за рахунок економічного розвитку високого рівня, а також реальні механізми, що забезпечують дієвість інститутів. Тобто можна використати термін "модель" як умовне позначення сукупності найважливіших принципів, інститутів, форм і механізмів випереджаючого економічного розвитку.

Отже, підсумовуючи все зазначене, можна дійти висновку, що теоретична модель випереджаючого економічного розвитку, на думку автора, має право на своє існування як об'єктивна потреба світового суспільства в ідентифікації нової моделі економічного розвитку, що відповідатиме реаліям та викликам міжнародної економіки, стану зростання інтелектуалізації суспільств, підвищенні вимог до якості життя людини. Отже, перспективами подальших наукових досліджень у даному напрямі є вивчення специфіки соціально-економічного розвитку конкретної країни в аспекті усвідомлення нею актуальності моделі випереджаючого економічного розвитку та визначення того, які елементи в моделі розглядати як сутнісні, формотвірні, яка ієрархія господарських і суспільних взаємозв'язків, які ендогенні та екзогенні фактори найбільшміро впливають на можливість її реалізації в економічній політиці держави.

Література: 1. Спенс М. Следующая конвергенция: будущее экономического роста в мире, живущем на разных скоростях / М. Спенс ; пер. с англ. А. Калинина ; под ред. О. Филаточевой. – М. : Изд-во Института Гайдара, 2013. – 336 с. 2. Зайцев Ю. К. Сучасна політична економія (проблеми та інституціональне поле предмета і методологія досліджень) : навч. посіб. / Ю. К. Зайцев, В. С. Савчук. – К. : КНЕУ, 2011. – 337, [3] с. 3. Лукас Р. Э. Лекции по экономическому росту [Текст] / Р. Э. Лукас ; пер. с англ. Д. Шестакова. – М. : Изд-во Института Гайдара, 2013. – 288 с. 4. Перес К. Технологические революции и финансовый капитал. Динамика пузырей и периодов процветания / Карлота Перес ; пер. с англ. Ф. В. Маевского. – М. : Издательский дом "Дело" РАНХиГС, 2011. – 232 с. : ил. – (Сер. "Современная институционально-эволюционная теория"). 5. Сухарев О. С. Методология и возможности экономической науки : монография / О. С. Сухарев. – М. : КУРС ; ИНФРА-М, 2013. – 368 с. – (Наука). 6. Глазьев С. Ю. Стратегия опережающего развития России в условиях глобального кризиса : монография / С. Ю. Глазьев. – М. : Экономика, 2010. – 287 с. 7. Бугалин А. В. В поисках будущего России: "Экономика для человека", или Стратегия опережающего развития – III / А. В. Бугалин, А. И. Колганов // Стратегия опережающего развития – III. Том 16. Российские модернизации: диагнозы и прогнозы / под общ. ред. А. В. Бугалина, Р. Кrumma. – М. : ЛЕНАНД, 2011. – С. 297–352. 8. Маслов А. О. Информационная асимметричность на рынке праці та "аукціон Вікри" / А. О. Маслов // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 11(137). – С. 41–47. 9. Ганущак-Єфіменко Л. М. Системний підхід у дослідженні трансформації моделей інноваційних систем / Л. М. Ганущак-Єфіменко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 11(137). – С. 19–23. 10. Пономаренко Є. В. Теоретичний підхід до вибору моделей інноваційного розвитку країн світу / Є. В. Пономаренко, О. В. Анненкова // Економіка розвитку. – 2012. – № 1(61). – С. 35–40. 11. Піддубна Л. І. "Технологізація" конкурентоспроможності: теоретико-методологічні аспекти / Л. І. Піддубна, О. А. Шестакова // Економіка розвитку. – 2012. – № 1(61). – С. 5–12. 12. Дж. Мак Ніл. Економічне зростання і розвиток: кого це хвилює? / Дж. Мак Ніл // Економіка розвитку. – 2012. – № 2(62). – С. 39–43. 13. Валовой внутренний продукт Украины в 2012 г. [Электронный ресурс] / Минфин. – Режим доступа : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>. 14. Офіційний курс гривні щодо долара США: середній за місяць [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls. 15. Мокир Д. Жозель. Дары Афины: исторические истоки экономики знаний [Текст] / пер. с

англ. Н. Эдельмана ; под ред. М. Ивановой. – М. : Изд. Института Гайдара, 2012. – 408 с. 16. Москаленко О. М. Випереджаючий економічний розвиток у системі стратегічних потреб світового суспільства / О. М. Москаленко // Вчені записки : збірник наукових праць. – К. : КНЕУ, 2012. – Вип. 14. – Ч. 1. – С. 41–48. 17. Кузык Б. Н. Цивилизации: теория, история, диалог, будущее / Б. Н. Кузык, Ю. В. Яковец. – М. : Институт экономических стратегий, 2010. – С. 84–87. 18. Павленко Ю. В. Цивилизационная структура глобализирующегося мира и место в ней Украины // Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / под ред. докт. экон. наук А. А. Гриценко. – К. : Форт, 2008. – С. 248–256.

References: 1. Spens M. Sleduyushchaya konvergentsiya: budushchee ekonomicheskogo rosta v mire, zhyvushchem na raznykh skorostyakh [The Next Convergence: the Future of Economic Growth in the Multispeed World] / M. Spens ; per. s angl. A. Kalinina ; pod red. O. Filatocheyu. – M. : Izd-vo Instituta Gaydara, 2013. – Pp. 116–117. 2. Zaytsev Yu. K. Suchasna politychna ekonomii (problemy ta instytutsionalne pole predmeta metodolohii dislidzhen) : navch. posib. [Modern Political Economy (problems and institutional field of the subject and research methodology) : textbook] / Yu. K. Zaytsev, V. S. Savchuk. – K. : KNEU, 2011. – 337, [3] p. 3. Lukas R. E. Leksii po ekonomicheskomu rostu [Tekst] [Lectures on Economic Growth [Text]] / R. E. Lukas ; per. s angl. D. Shestakova. – M. : Izd-vo Instituta Gaydara, 2013. – 288 s. 4. Peres K. Technologicheskie revoliutsii i finansovyy kapital. Dinamika puzryei i periodov portsvetaniya [Technological Revolutions and Financial Capital. The Dynamics of Bubbles and Periods of Prosperity] / Karlota Peres ; per. s angl. F. V. Maevskogo. – M. : Izdatelskiy dom "Delo" RANKhiGS, 2011. – 232 p. : il. – (Ser. "Sovremennaya institutsionalno-evoliutsionnaya teoriya"). 5. Sukharev O. S. Metodologiya i vozmozhnosti ekonomicheskoy nauki : monografiya [Methodology and Capabilities of Economic Science : monograph] / O. S. Sukharev. – M. : KURS ; INFRA-M, 2013. – 368 p. – (Nauka). 6. Glazev S. Yu. Strategiya operezhayushchego razvitiya Rossii v usloviyakh globalnogo krizisa : monografiya [The Strategy of Outstripping Development of Russia under the Global Crisis : monograph] / S. Yu. Glazev. – M. : Ekonomika, 2010. – 287 p. 7. Buzgalin A. V. V poiskakh budushchego Rossii: "Ekonomika dlya cheloveka", ili Strategiya operezhayushchego razvitiya – III / A. V. Buzgalin, A. I. Kolganov // Strategiya operezhayushchego razvitiya – III. – Vol. 16. Rossiyskie modernizatsii: diagnozy i prognozy / pod obshch. red. A. V. Buzgalina, R. Krumma. – M. : LENAND, 2011. – Pp. 297–352. 8. Maslov A. O. Informatsiina asymetrychnist na rynky pratsi ta "auksion Vikri" [Information Asymmetry in the Labor Market and the "Auction of Wickry"] / A. O. Maslov // Actual Problems of Economics. – 2012. – No. 11(137). – С. 41–47. 9. Hanushchak-Efimenko L. M. Systemnyi pidkhd u doslidzheni transformatsii modelei innovatsiinykh system [Systematic Approach to the Study of Transformations for Model of Innovation Systems] / L. M. Hanushchak-Efimenko // Actual Problems of Economics. – 2012. – No. 11(137). – С. 19–23. 10. Ponomarenko E. V. Teoretychnyi pidkhd do vyboru modelei innovatsiynoho rozvytku krain svitu [The Theoretical Approach to the Selection of Innovative Models for Countries of the World] / E. V. Ponomarenko, O. V. Annenkova // Ekonomika rozvytku. – 2012. – No. 1(61). – С. 35–40. 11. Pidubna L. I. "Tekhnolohizatsiia" konkurentospromozhnosti: teoretyko-metodolohichni aspekty ["Technologization" of Competitiveness: Theoretical and Methodological Aspects] / L. I. Pidubna, O. A. Shestakova // Ekonomika rozvytku. – 2012. – No. 1(61). – С. 5–12. 12. Dzh. Mak Nil. Ekonomichne zrostannia i rozvytok: koho tse khvyluie? [Economic Growth and Development: Who Cares?] / Dzh. Mak Nil // Ekonomika rozvytku. – 2012. – No. 2(62). – С. 39–43. 13. Valovoy vnutrenniy produkt Ukrainy v 2012 g. [Electronic resource] / Minfin [Gross Domestic Product of Ukraine in 2012 / Ministry of Finance]. – Access mode : <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>. 14. Ofitsiyniy kurs hryvni shchodo dolara SShA: serednii za misiats [Electronic resource] / Natsionalnyi bank Ukrainy [The Official Exchange Rate of the U.S. Dollar: the Average for the Month / National Bank of Ukraine]. – Access mode : www.bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls. 15. Mokir Dzhoel. Dary Afiny: istoricheskie istoki ekonomiki znaniy [Tekst] / per. s angl. N. Edelmana ; pod red. M. Ivanovoy [Gifts of Athena: Historical Origin of the Knowledge Economy [Text]]. – M. : Izd. Instituta Gaydara, 2012. – 408 p. 16. Moskalenko O. M. Vyperedzhaiuchy ekonomichnyi rozvytok u systemi stratehichnykh potreb svitovoho suspilstva / O. M. Moskalenko // Vcheni zapysky : zbirnyk naukovykh prats. – K. : KhNEU, 2012. – No. 14. – Vol. 1. – Pp. 41–48. 17. Kuzyk B. N. Tsvivilizatsiya: teoriya, dialog, budushchee [Civilizations: Theory, History, Dialog, Future] / B. N. Kuzyk, Yu. V. Yakovets. – M. : Institut ekonomicheskikh strategiy. Vol. VI : Perspektivy stanovleniya integralnoy tsvivilizatsii [Perspectives of the Formation of Integrative Civilization] ; avt. predisl. A. D. Nekipelov. – M. : Institut ekonomicheskikh strategiy, 2010. – Pp. 84–87. 18. Pavlenko Yu. V. Tsvivilizatsionnaya struktura globaliziruyushchegosya mira i mesto v ney

Ukraine [Civilizational Structure of the Globalizing World and the Place of Ukraine in it] // Institutatsionalnaya arkhitektonika i dinamika ekonomicheskikh preobrazovaniy / pod red. d-ra ekon. nauk A. A. Gritsenko. – K. : Fort, 2008. – Pp. 248–256.

ських факультетів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (03680, Україна, г. Київ, пр. Перемоги, 54/1, e-mail: alexmoskalenko@ukr.net).

Информация про автора

Москаленко Александра Николаевна – канд. экон. наук, доцент, докторант кафедры политической экономии обліково-економічних факультетів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (03680, Україна, м. Київ, пр. Перемоги, 54/1, e-mail: alexmoskalenko@ukr.net).

Information about the author

O. Moskalenko – Ph.D. in Economics, Associate Professor, doctoral student of Political Economy Department of Accounting and Economic Faculties of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Peremohy Ave., 03680, Kyiv, Ukraine, e-mail: alexmoskalenko@ukr.net).

Информация об авторе

Москаленко Александра Николаевна – канд. экон. наук, доцент, докторант кафедры политической экономии учетно-экономиче-

Рецензент
докт. экон. наук,
професор Попов О. Є.

Стаття надійшла до ред.
04.06.2013 р.

**ЗАХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ
ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ
ТА НЕРУХОМОСТІ КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

УДК 332.7

Андреева О. Ю.

Встановлено необхідність раціонального використання та ефективного управління землями й нерухомістю комунальної власності як основного джерела поповнення місцевих бюджетів. Виявлено проблеми управління земельними ресурсами та нерухомістю міста. Визначено методи й особливості управління комунальним майном міста. Обґрунтовано альтернативні варіанти використання нежитлової нерухомості та земель комунальної власності. Запропоновано рекомендації щодо підвищення результативності використання комунальних земельних ресурсів та міської нерухомості на основі економічно-фінансових, адміністративно-правових, організаційних та інформаційних заходів. Доведено необхідність створення відповідних передумов через реалізацію інвестиційного та бюджетного потенціалу ринку землі й нерухомості, забезпечення його прозорості, нормативно-правове забезпечення легального функціонування і цивілізованого регулювання.

Ключові слова: комунальна власність, міські землі, міська нерухомість, оренда, продаж (відчуження), приватизація, місцевий бюджет.

**МЕРОПРИЯТИЯ ПО ПОВЫШЕНИЮ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ
ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ
И НЕДВИЖИМОСТИ КОММУНАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ**

УДК 332.7

Андреева Е. Ю.

Определена необходимость рационального использования и эффективного управления землями и недвижимостью коммунальной собственности как основного источника пополнения местных бюджетов. Выявлены проблемы управления земельными ресурсами и недвижимостью города. Определены методы и особенности управления коммунальным имуществом города. Обоснованы альтернативные варианты использования нежилкой недвижимости и земель коммунальной собственности. Предложены рекомендации по повышению результативности использования коммунальных земельных ресурсов и городской недвижимости на основе экономико-финансовых, административно-правовых, организационных и информационных мероприятий. Доказана необходимость создания соответствующих предпосылок через реализацию инвестиционного и бюджетного потенциала рынка земли и недвижимости, обеспечение его прозрачности, нормативно-правового, легального функционирования и цивилизованного регулирования.

Ключевые слова: коммунальная собственность, городские земли, городская недвижимость, аренда, продажа (отчуждение), приватизация, местный бюджет.